

EDUSKUNNAN VASTAUS 65/2009 vp

Hallituksen esitys patoturvallisuuslaiksi

Asia

Hallitus on vuoden 2008 valtiopäivillä antanut eduskunnalle esityksensä patoturvallisuuslaiksi (HE 214/2008 vp).

Valiokuntakäsittely

Maa- ja metsätalousvaliokunta on antanut asias-
ta mietinnön (MmVM 3/2009 vp).

Päätös

Nyt koolla oleva eduskunta on hyväksynyt seuraavan lain:

Patoturvallisuuslaki

Eduskunnan päätöksen mukaisesti säädetään:

1 luku

Yleiset säännökset

1 §

Tavoite

Tämän lain tavoitteena on varmistaa turvallisuus padon rakentamisessa, kunnossapidossa ja käytössä sekä vähentää padosta aiheutuvaa vahingonvaaraa.

2 §

Soveltamisala

Tätä lakia sovelletaan patoihin niihin kuuluvine rakennelmineen ja laitteineen riippumatta siitä, mistä aineesta tai millä tavalla pato on rakennettu tai mitä ainetta sillä padotetaan.

Mitä tässä laissa säädetään padosta, koskee myös tulvapenkereitä.

Tätä lakia ei sovelleta kanavien sulkurakenteisiin.

3 §

Suhde muuhun lainsäädäntöön

Vesistöpatoihin sovelletaan tämän lain lisäksi, mitä vesilaissa (264/1961) ja sen nojalla säädetään vesistöön rakentamisesta.

Jätepatoihin sovelletaan tämän lain lisäksi, mitä ympäristönsuojelulaissa (86/2000) ja sen nojalla säädetään ympäristön pilaantumisen ehkäisemisestä sekä jätelaissa (1072/1993) ja sen nojalla säädetään jätteistä terveydelle ja ympäristölle aiheutuvan vaaran ehkäisemisestä ja torjumisesta.

Kaivosturvallisuudesta on lisäksi voimassa, mitä kaivoslaissa (503/1965) ja sen nojalla säädetään.

Patoiin sovelletaan tämän lain lisäksi, mitä maankäyttö- ja rakennuslaissa (132/1999) säädetään rakennusten, rakennelmien ja toimenpiteiden luvanvaraisuudesta.

Pelastustoiminnan järjestelyistä säädetään pelastuslaissa (468/2003).

Tämän lain säännökset on otettava huomioon vesilain, ympäristönsuojelulain sekä maankäyttö- ja rakennuslain mukaista padon rakentamista ja käyttöä koskevaa viranomaispäätöstä tehtäessä.

4 §

Määritelmät

Tässä laissa tarkoitetaan:

- 1) *padolla* seinämäistä tai vallimaista rakennetta, jonka tarkoituksena on pysyvästi tai tilapäisesti estää rakenteen takana olevan nesteen tai nestemäisesti käyttäytyvän aineen leviämisen taikka säädellä padotun aineen pinnan korkeutta;
- 2) *vesistöpadolla* vesistössä olevaa patoa;
- 3) *jätepadolla* patoa, jolla padotetaan terveydelle tai ympäristölle haitallisia tai vaarallisia aineita;
- 4) *tulvapenkereellä* rakennetta, jonka tarkoituksena on estää veden leviäminen vesistön tai meren tavanomaista korkeamman vedenkorkeuden aikana;
- 5) *padon omistajalla* padon omistajaa, haltijaa tai sitä, jonka tehtävänä on huolehtia padon suunnittelusta, rakentamisesta, käytöstä ja kunnossapidosta.

5 §

Viranomaiset

Tämän lain mukaisen toiminnan yleinen ohjaus, seuranta ja kehittäminen kuuluvat maa- ja metsätalousministeriölle.

Tässä laissa tarkoitettuna patoturvallisuusviranomaisena toimii patoturvallisuusasioissa toimivaltainen alueellinen ympäristökeskus.

Maa- ja metsätalousministeriö voi määrätä alueellisen ympäristökeskuksen toimimaan patoturvallisuusviranomaisena toisen alueellisen ympäristökeskuksen toimialueella.

6 §

Pätevyysvaatimukset

Padon rakentamista koskevan suunnitelman laatijalla sekä padon käytöstä, tarkkailusta ja tarkastuksista vastaavalla henkilöllä on padon laatu ja siitä aiheutuva vahingonvaara huomioon ottaen oltava riittävä asiantuntemus patoturvallisuusasioissa. Tarkemmin pätevyysvaatimuksista säädetään valtioneuvoston asetuksella.

2 luku

Padon suunnittelu ja rakentaminen

7 §

Yleinen velvollisuus

Pato on suunniteltava ja rakennettava siten, ettei sen käyttämisestä aiheudu vaaraa turvallisuudelle.

Padon hydrologisesta mitoituksista ja patojen rakentamiselle asetettavista teknisistä turvallisuusvaatimuksista säädetään tarkemmin valtioneuvoston asetuksella.

8 §

Padon suunnittelu

Padon rakentamista varten laadittavassa suunnitelmassa on esitettävä, miten tämän lain mukaiset patoturvallisuusvaatimukset on otettu huomioon.

9 §

Patoturvallisuutta koskevat selvitykset lupasiassa

Padon omistajan on padon rakentamista koskevassa muun lain mukaisessa lupahakemuksessa selostettava tarpeellisessa määrin padosta aiheutuvaa vahingonvaaraa ja sen vaikutusta padon mitoitusperusteisiin.

Viranomaisen on padon rakentamista koskevaa 3 §:n 6 momentissa tarkoitettua asiaa rat-

kaistessaan pyydettyä lausunto patoturvallisuusviranomaiselta tämän lain mukaisten patoturvallisuusvaatimusten täyttymisestä.

Patoturvallisuusviranomaisen on lausunnoonsaan esitettävä tarvittaessa arvio padon mitoituksesta patoturvallisuuden kannalta.

3 luku

Padon luokittelu ja patoturvallisuusasiakirjat

10 §

Luokitteluvollisuus

Ennen käyttöönottoa pato on luokiteltava ja sille on hyväksyttävä vahingonvaaraselvitys ja tarkkailuohjelma siten kuin tässä luvussa säädetään.

11 §

Padon luokittelu

Pato sijoitetaan vahingonvaaran perusteella johonkin seuraavista luokista:

1) 1-luokan pato, joka onnettomuuden satuessaa aiheuttaa vaaran ihmishengelle ja terveydelle taikka huomattavan vaaran ympäristölle tai omaisuudelle;

2) 2-luokan pato, joka onnettomuuden satuessaa saattaa aiheuttaa vaaraa terveydelle taikka vähäistä suurempaa vaaraa ympäristölle tai omaisuudelle;

3) 3-luokan pato, joka onnettomuuden satuessaa saattaa aiheuttaa vain vähäistä vaaraa.

Luokittelua ei tarvitse tehdä, jos patoturvallisuusviranomainen katsoo, että padosta ei aiheudu vaaraa. Tällaiseen patoon sovelletaan kuitenkin, mitä 15 §:ssä säädetään padon kunnossapidosta, 16 §:ssä padon käytöstä, 24 §:ssä onnettomuuksien ehkäisemisestä ja 6 luvussa näiden säännösten valvonnasta.

12 §

Vahingonvaaraselvitys ja padon turvallisuus-suunnitelma

Padosta aiheutuvan vahingonvaaran selvittämiseksi 1-luokan padon omistajan on laadittava 9 §:ssä tarkoitettua selostusta tarkempi selvitys padosta ihmisille ja omaisuudelle sekä ympäristölle aiheutuvasta vahingonvaarasta (*vahingonvaaraselvitys*).

Patoturvallisuusviranomainen voi päättää, että vahingonvaaraselvitys on tehtävä myös muusta kuin 1-luokan padosta, jos tämä on tarpeen padon luokittelua tai luokan muuttamistarpeen arviointia varten.

Padon omistajan tulee laatia ja pitää ajan tasalla suunnitelma toimenpiteistä 1-luokan padon onnettomuus- ja häiriötilanteissa (*padon turvallisuussuunnitelma*).

Valtioneuvoston asetuksella säädetään tarkemmin vahingonvaaraselvityksen ja padon turvallisuussuunnitelman laatimisesta ja sisällöstä.

13 §

Tarkkailuohjelma

Padon omistajan on laadittava luokitellulle padolle ohjelma patoturvallisuuteen vaikuttavien seikkojen tarkkailusta käyttöönoton ja käytön aikana (*tarkkailuohjelma*).

Erillistä tarkkailuohjelmaa ei kuitenkaan tarvita, jos vastaavia seikkoja tarkkaillaan muun lain mukaisesti patoturvallisuusviranomaisen hyväksymällä tavalla.

Valtioneuvoston asetuksella säädetään tarkemmin tarkkailuohjelman laatimisesta ja sisällöstä.

14 §

Luokittelupäätös ja asiakirjojen hyväksyminen

Patoturvallisuusviranomainen tekee päätöksen padon luokittelusta sekä 12 §:n 1 momentissa ja 13 §:ssä tarkoitettujen asiakirjojen hyväksymisestä.

Padon omistajan on toimitettava luokittelupäätöstä varten tarvittava selvitys ja tarkkailuohjelma sekä tarvittaessa vahingonvaaraselvitys ja padon turvallisuussuunnitelma patoturvallisuusviranomaiselle hyvissä ajoin ennen padon suunniteltua käyttöönottoa.

Patoturvallisuusviranomaisen on ennen luokittelupäätöksen tekemistä ja 2 momentissa tarkoitettujen asiakirjojen hyväksymistä varattava padon omistajalle ja alueen pelastusviranomaiselle tilaisuus tulla kuulluksi.

Päätös on annettava tiedoksi padon omistajalle, alueen pelastusviranomaiselle ja padon vaikutusalueen kunnille.

4 luku

Padon kunnossapito, käyttö ja tarkkailu

15 §

Kunnossapitovelvollisuus

Padon omistaja on velvollinen pitämään padon sellaisessa kunnossa, että pato toimii suunnitellulla tavalla ja on turvallinen.

16 §

Padon käyttö

Patoa tulee käyttää siten, että käytöstä ei aiheudu vaaraa ihmishengelle ja terveydelle.

Padon käytön turvallisuuden varmistamiseksi 1- ja 2-luokan padoilla on oltava riittävät turvajärjestelyt. Turvajärjestelyistä säädetään tarkemmin valtioneuvoston asetuksella.

17 §

Tarkkailu

Padon omistajan tulee järjestää luokitellun padon kunnan ja toimivuuden tarkkailu tarkkailuohjelman mukaisesti.

18 §

Vuositarkastus

Padon omistajan on tarkastettava 1- ja 2-luokan padon kunto ja turvallisuus vähintään kerran vuodessa. Padon omistajan on annettava 1-luokan padon tarkastuksesta laadittu kirjallinen raportti tiedoksi patoturvallisuusviranomaiselle.

19 §

Määräaikaistarkastus

Padon omistajan on järjestettävä vähintään viiden vuoden välein ja tarvittaessa useamminkin 1—3-luokan padoilla määräaikaistarkastus, johon patoturvallisuusviranomaisella ja pelastusviranomaisella on oikeus osallistua.

Patoturvallisuusviranomaiselle on hyvissä ajoin ennen tarkastusta esitettävä yhteenveto padon tarkkailutiedoista edellisten viiden vuoden ajalta sekä 6 §:n mukaiset pätevyysvaatimukset täyttävän asiantuntijan alustava arvio padon kunnosta.

Määräaikaistarkastuksessa selvitetään padon kunnan muutokset ja sen turvallisuuteen vaikuttavat seikat ottaen huomioon muutokset maankäytössä ja sää- ja vesiololoissa. Jos määräaikaistarkastuksessa ei voida riittävästi varmistua siitä, että pato täyttää sille asetetut turvallisuusvaatimukset, padon omistajan on tehtävä perusteellinen selvitys padon tai sen osan kunnosta (*kuntoarvio*).

Padon omistajan on annettava 1- ja 2-luokan padon tarkastuksesta laadittu kirjallinen raportti tiedoksi patoturvallisuusviranomaiselle.

20 §

Vahingonvaaraselvityksen päivittäminen

Patoturvallisuusviranomaisen voi määräaikaistarkastuksen perusteella määrätä padon omistajan päivittämään padolle laaditun vahingonvaaraselvityksen.

Padon omistajan tulee toimittaa päivitetty vahingonvaaraselvitys patoturvallisuusviranomai-

selle hyväksyttäväksi määräaikaistarkastuksen yhteydessä tai erikseen.

Patoturvallisuusviranomaisen on annettava päivitetyn vahingonvaaraselvityksen hyväksymispäätös tiedoksi padon omistajalle, alueen pelastusviranomaiselle ja padon vaikutusalueen kunnille.

21 §

Luokan muuttaminen

Padon luokkaa voidaan patoturvallisuusviranomaisen päätöksellä muuttaa, jos padon tarkastuksessa havaitulla tai muulla perusteella padosta aiheutuvan vahingonvaaran voidaan katsoa olosuhteiden muuttumisen vuoksi olennaisesti muuttuneen luokittelupäätöksen jälkeen.

Luokan muuttamista koskevaan päätökseen sovelletaan, mitä 11 ja 14 §:ssä säädetään luokista ja luokittelupäätöksestä.

Mitä 1 ja 2 momentissa säädetään luokan muuttamisesta, koskee myös sellaista patoa, jota ei tämän lain nojalla ole aikaisemmin luokiteltu. Tällaisen padon omistajan on pyynnöstä toimitettava patoturvallisuusviranomaiselle luokitte-
lua varten tarvittava selvitys.

22 §

Muutos- ja korjaustyöt

Sen lisäksi, mitä muussa laissa säädetään padon korjaus- ja muutostöistä, padon rakenteisiin merkittävästi vaikuttavissa ja muissa patoturvallisuuden kannalta merkittävässä muutos- ja korjaustöissä on soveltuvin osin noudatettava, mitä 2 luvussa säädetään padon suunnittelusta ja rakentamisesta sekä 3 luvussa luokittelusta ja patoturvallisuusasiakirjoista. Tällaisista muutos- ja korjaustöistä on ennen niiden toteuttamista ilmoitettava patoturvallisuusviranomaiselle.

23 §

Padon käytön lakkaaminen

Pato merkitään käytöstä poistetuksi patoturvallisuusviranomaisen tietojärjestelmään, kun

tarkastuksessa on todettu patorakenne puretuksi tai padon käytön lakanneen siten, että padosta ei enää voi aiheutua tässä laissa tarkoitettua vahingonvaaraa. Tarkastus tehdään patoturvallisuusviranomaisen läsnä ollessa sen jälkeen, kun muiden lakien mukaiset patorakenteen purkamiseen tai padon käytön lakkaamiseen liittyvät velvoitteet on täytetty. Tämän lain mukaiset velvoitteet lakkaavat olemasta voimassa, kun pato on merkitty käytöstä poistetuksi.

5 luku

Pato-onnettomuuksiin varautuminen ja toiminta onnettomuustilanteissa

24 §

Onnettomuuksien ehkäiseminen

Padon omistajan on ryhdyttävä padosta aiheutuva vahingonvaara huomioon ottaen tarpeellisiin toimiin pato-onnettomuuden ehkäisemiseksi ja onnettomuudesta aiheutuvien vahinkojen rajoittamiseksi.

25 §

Pelastustoimen suunnitelmat

Pelastustoimen suunnittelusta säädetään pelastuslain 9 §:ssä. Patoturvallisuusviranomaisen toimittaa alueen pelastusviranomaiselle tämän pyytämät hallussaan olevat pelastustoimen suunnitelmien laatimisen kannalta tarpeelliset tiedot.

26 §

Pelastustoiminta

Pelastustoiminnasta säädetään pelastuslaissa. Padon omistajan ja patoturvallisuusviranomaisen tulee avustaa pelastustoiminnan johtajaa pelastustoiminnassa. Patoturvallisuusviranomaisen osallistuu lisäksi tarvittaessa pelastuslain 44 §:n 3 momentissa tarkoitetun johtoryhmän työhön.

27 §

Hätäilmoitus ja ilmoitus turvallisuuden kannalta poikkeuksellisesta tilanteesta

Hätäilmoituksen tekemisestä hätäkeskukselle säädetään pelastuslain 28 §:ssä. Padon omistajan on ilmoitettava tehdystä hätäilmoituksesta välittömästi patoturvallisuusviranomaiselle.

Padon omistajan tulee ilmoittaa padolla sattuneesta muustakin kuin 1 momentissa tarkoitettua turvallisuuden kannalta poikkeuksellisesta tilanteesta viipymättä patoturvallisuusviranomaiselle. Ilmoituksessa on kuvattava tilanne ja annettava patoturvallisuusviranomaiselle valvontatoimenpiteiden kannalta tarpeelliset selvitykset. Patoturvallisuusviranomainen antaa ilmoituksen tarvittaessa tiedoksi alueen pelastusviranomaiselle.

6 luku

Valvonta ja pakkokeinot

28 §

Tiedottaminen

Sen lisäksi, mitä viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetussa laissa (621/1999) säädetään, patoturvallisuusviranomaisen tulee tiedottaa ja pitää yleisesti saatavana tietoa padosta aiheutuvasta vahingonvaarasta.

29 §

Tarkastusoikeus

Patoturvallisuusviranomaisella on oikeus tehdä tämän lain ja sen nojalla annettujen säännösten noudattamisen valvomiseksi tarvittavia tarkastuksia padolla.

30 §

Rikkomuksen tai laiminlyönnin oikaiseminen

Siltä osin kuin kysymys ei ole myös muun lain rikkomuksesta, patoturvallisuusviranomai-

nen voi kieltää sitä, joka rikkoo tätä lakia tai sen nojalla annettua säännöstä, jatkamasta tai toistamasta säännöksen vastaista menettelyä taikka määrätä hänet täyttämään velvollisuutensa.

Ennen kiellon tai määräyksen antamista patoturvallisuusviranomaisen on mahdollisuuksien mukaan neuvoteltava tätä lakia tai sen nojalla annettua säännöstä rikkoneen kanssa.

31 §

Korjaus- ja oikaisumääräys

Sen lisäksi, mitä 30 §:ssä säädetään, patoturvallisuusviranomainen voi määrätä, että padon omistajan on toteutettava korjaus-, oikaisu- tai tiedottamistoimenpiteitä patoturvallisuusviranomaisen asettamassa määräajassa ja määrämällä tavalla, jos patoon liittyvä välitön vaara voidaan tehokkaasti torjua tai vaaran suuruutta olennaisesti vähentää tällaisten toimenpiteiden avulla.

32 §

Uhkasakko sekä teettämis- ja keskeyttämisuhka

Patoturvallisuusviranomainen voi tehostaa 30 tai 31 §:n nojalla antamaansa kieltoa tai määräystä uhkasakolla tai uhalla, että tekemättä jätetty toimenpide teetetään laiminlyöjän kustannuksella tai toiminta keskeytetään.

Uhkasakkoon, teettämisuhaan ja keskeyttämisuhaan sovelletaan muutoin, mitä uhkasakolaissa (1113/1990) säädetään.

7 luku

Erinäisiä säännöksiä

33 §

Tietojärjestelmät

Ympäristöhallinto ylläpitää tietojärjestelmää tämän lain mukaista patojen valvontaa varten.

Padon omistajan tulee toimittaa tietojärjestelmään merkitsemistä varten patoturvallisuusviranomaiselle omat yhteystietonsa ja padon käyt-

töhenkilöstön yhteystiedot sekä patoa koskevat valtioneuvoston asetuksella säädettävät tekniset tiedot.

Patoturvallisuusviranomaisen ja padon omistajan tulee säilyttää kustakin padosta ajantasaiset tulosteet tietojärjestelmästä sekä muut padon turvallisuuden kannalta tärkeät asiakirjat siten, että ne ovat mahdollisissa häiriötilanteissa nopeasti saatavilla (*patoturvallisuuskansio*).

Padon omistajan tulee ilmoittaa patoturvallisuusviranomaiselle olennaisista muutoksista 2 momentissa tarkoitetuissa tiedoissa. Padon omistajan vaihtuessa on padon omistuksesta luopuvan toimitettava patoturvallisuuskansio uudelle omistajalle ja ilmoitettava omistajan vaihtumisesta patoturvallisuusviranomaiselle.

34 §

Ympäristörikokset ja yleisvaaralliset rikokset

Rangaistus vastoin tätä lakia tai sen nojalla annettuja säännöksiä tai määräyksiä tehdystä ympäristön turmelemisesta, törkeästä ympäristön turmelemisesta, ympäristörikkomuksesta ja tuottamuksellisesta ympäristön turmelemisesta säädetään rikoslain (39/1889) 48 luvun 1—4 §:ssä.

Rangaistus vedentulva aikaansaamalla tehdystä tuhotyöstä, törkeästä tuhotyöstä, yleisvaaran tuottamuksesta tai törkeästä yleisvaaran tuottamuksesta säädetään rikoslain 34 luvun 1, 3, 7 ja 8 §:ssä.

35 §

Patoturvallisuusrikkomus

Joka tahallaan tai huolimattomuudesta

1) laiminlyö 12 §:n 1 momentissa tarkoitettua vahingonvaaraselvityksen, 12 §:n 3 momentissa tarkoitettua padon turvallisuussuunnitelman tai 13 §:n 1 momentissa tarkoitettua tarkkailuohjelman laatimisen taikka näiden asiakirjojen tai 14 §:n 2 momentissa tarkoitettua selvityksen toimittamisen patoturvallisuusviranomaiselle,

2) ottaa padon käyttöön 10 §:n vastaisesti ennen padon luokittelua tai patoturvallisuusasiakirjojen hyväksymistä,

3) käyttää patoa 16 §:n 1 momentin vastaisesti tai laiminlyö 16 §:n 2 momentissa tarkoitettua teknisen turvajärjestelyn tekemisen,

4) laiminlyö 15 §:ssä tarkoitettua padon kunnossapidon, 17 §:ssä tarkoitettua tarkkailun, 18 §:ssä tarkoitettua vuositarkastuksen, 19 §:ssä tarkoitettua määräaikaistarkastuksen järjestämisen tai 20 §:n nojalla määrätyn vahingonvaaraselvityksen päivittämisen ja toimittamisen patoturvallisuusviranomaiselle,

5) laiminlyö 24 §:ssä säädetyn velvollisuutensa ryhtyä tarpeellisiin toimiin pato-onnettomuuden ehkäisemiseksi ja onnettomuudesta aiheutuvien vahinkojen rajoittamiseksi,

6) laiminlyö 27 §:n 2 momentissa tarkoitettua ilmoituksen tekemisen tai 33 §:n 2 momentissa tarkoitettua tiedon toimittamisen patoturvallisuusviranomaiselle taikka

7) ryhtyy padon korjaus- ja muutostöihin 22 §:n vastaisesti,

on tuomittava, jollei teosta muualla laissa säädetä ankarampaa rangaistusta, *patoturvallisuusrikkomuksesta* sakkoon.

36 §

Voimaantulo ja siirtymäsäännökset

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

Tällä lailla kumotaan 1 päivänä kesäkuuta 1984 annettu patoturvallisuuslaki (413/1984) siihen myöhemmin tehtyine muutoksineen.

Maa- ja metsätalousministeriö päättää ennen tämän lain voimaantuloa rakennettujen patojen sijoittumisesta 11 §:ssä tarkoitettuihin luokkiin.

Ennen tämän lain voimaantuloa rakennetuille padoille on tehtävä 19 §:n mukainen määräaikaistarkastus viiden vuoden kuluessa edellisestä turvallisuustarkkailuohjelman mukaisesta määräajoin tapahtuvasta tarkastuksesta, johon patoturvallisuusviranomaisen on osallistunut, kuitenkin viimeistään viiden vuoden kuluessa tämän lain voimaantulosta. Edellä 12 ja 13 §:ssä tarkoitettua asiakirjat on toimitettava patoturvallisuusviranomaiselle.

lisuusviranomaiselle hyväksyttäväksi ensimmäisessä lain voimaantulon jälkeen järjestettävässä määräaikaistarkastuksessa.

Jos muussa laissa viitataan tämän lain voimaan tullessa voimassa olleeseen patoturvallisuuslakiin, sen asemesta sovelletaan tätä lakia.

Helsingissä 29 päivänä toukokuuta 2009